

Cercetări arheologice în stațiunea paleolitică de la Cotu Miculinți Jud. Botoșani

În cadrul colaborării dintre Muzeul județean Botoșani și Muzeul județean de istorie Galați s-au continuat cercetările de salvare din stațiunea paleolitică de la Cotu Miculinți, punctul Gîrla Mare, com. Coțușca, județul Botoșani. În campania de săpături din 1979 s-a urmărit, pe de o parte, deschiderea unei noi secțiuni cu scopul de a se ridica o vatră *in situ* pentru expoziția permanentă a Muzeului din Botoșani, iar pe de altă parte, continuarea cercetării nivelelor V, VI, VII, situate spre baza depozitului de loess adăpostit, care au fost cercetate în 1978, în trepte de cîte 2 m, pînă la stinca de calcar¹.

Suprafața secțiunii deschisă în 1979 a fost de 16 m², iar suprafața secțiunii din 1978 în care s-a continuat cercetarea, a fost de 8 m².

Stratigrafia: Din punct de vedere stratigrafic datorită suprafeței terenului care este în pantă, a rezultat o adîncime mai mare a nivelelor arheologice, descoperite în 1978. Diferența este de 10—15 cm.

Situația stratigrafică este următoarea:

- 1) Sol cernoziom, gros de 35—40 cm.
- 2) Sol de culoare maronie, nelevigat, gros de 70—80 cm, avînd, mai ales spre bază numeroase crotovine, în care a fost descoperit un nivel arheologic cucutenian, precum și piese litice de proveniență paleolitică antrenate în rețeaua crotovinelor.
- 3) Sol de tranziție între depozitul de loess, aparținînd pleistocenului și cel superior, format din holocen. Acest sol este distrus aproape complet de crotovine. Grosimea lui variază între 20—25 cm.
- 4) Depozitul subiacent este loessul, care are o grosime între 3,50 m — 4 m. La partea superioară se găsește o rețea de crotovine, care dispăre complet la adîncimea de 3 m. În cele trei nivele arheologice aparținînd paleoliticului, crotovinele se întîlnesc mai rar, dar acest fapt explică în mod convingător că unele piese litice, lucrate în manieră paleolitică au fost antrenate pe această cale în nivelele superioare ale locuirii neolitice.

Primul nivel a fost întîlnit la adîncimea de 1,70 m — 1,85 m. Locuirea în acest orizont stratigrafic a fost mai slabă, fapt dovedit de inventarul arheologic format din materiale faunistice și litice. Materialele faunistice sînt corodate, fiind formate din fragmente de coarne și oase sfărîmate.

Materialul litic provine din debitaajul de atelier. Piese tipice sînt reprezentate de gratoare, răzuitoare pe așchii macrolitice, sau pe nuclee epuizate (fig. 1/1—4). Deși nu au apărut vetre, totuși unele piese litice poartă urme de calcinare.

Al doilea nivel a fost descoperit la adîncimile de 2,20 m — 2,55 m. În acest nivel au continuat să apară vetre cu arsură neagră, uneori roșie, în cuprinsul cărora se mai aflau așchii de silex și oase sfărîmate. Grosimea vetrelor este între 2 cm — 10 cm, avînd o formă rotundă sau ovală, dimensiunile variînd de la mici pete pînă la suprafețe de peste 1 m². Astfel de vetre au fost găsite la extremitățile secțiunii.

Menționăm că în marginea de est a secțiunii s-a descoperit o vatră avînd două pungi de 20 cm.

Materialul faunistic este format din oase și coarne de ren, care sînt mai bine conservate în comparație cu cele din nivelul I. A fost găsit un fragment de corn de ren, care prezintă la capătul proximal un rest din craniu. Prima rază a fost ruptă, iar capătul distal a fost retezat prin lovituri transversale de jur împrejur. Au mai fost descoperite două piese în stare fragmentară lucrate din os. Una dintre acestea este un vîrf de lance, partea distală fiind ruptă încă din vechime (fig. 4/3). Unealta a fost lucrată dintr-o coastă, pe una din laturi observîndu-se o ușoară adîncitură, probabil cu scopul de a crea o canelură. Cealaltă piesă (fig. 4/2) este lucrată dintr-o așchie de os, care la un capăt a fost ascuțită prin șlefuire, obținîndu-se o mică daltă.

O altă unealtă, care a fost obținută prin prelucrarea unui corn de ren, prezintă la capătul distal un orificiu pe direcție longitudinală. Capătul distal nu este găurit. Cornul putea deveni unealtă numai după ce se introducea o altă piesă mai rezistentă în orificiul de la capătul distal. Prin urmare, alături de ciocanele tîrnăcop a mai fost utilizată și acest tip de unealtă, care, ca funcționalitate, putea fi un pumnal.

În afară de piesele prelucrate s-au găsit oase și coarne sfărîmate și molari de ren.

Materialul litic. Piesele din silex, rezultate din debitajul de atelier, se concentrează în cinci grupe răspindite între cele două vetre descoperite în acest nivel. În zona acestor ateliere nu au apărut unelte din silex, în schimb acestea au fost descoperite în jurul vetrei din marginea vestică a secțiunii.

Materia primă utilizată pentru obținerea uneltelor din piatră este reprezentată de silexul de vîrstă neogenbugloviană, scos din imediata apropiere a falezii Prutului, și foarte rar, s-a mai întîlnit în acest nivel meilitic de Carpați.

Repertoriul tipologic al uneltelor din piatră descoperite în acest nivel prezintă următoarea structură :

Gratoare (fig. 1/5 ; fig. 2/5 ; fig. 3/1, 2) ;
Gratoar nucleiform (fig. 2/6) ;
Gratoar-burin (fig. 3/8) ;
Burin (fig. 1/6 ; fig. 3/3, 6) ;
Burin pe trunchiere oblică (fig. 3/4, 5) ;
Răzuitor ;
Străpungător ;
Lamă trunchiată și retușată (fig. 1/7 ; fig. 3/7) ;
Lamă cu creastă (à crête) fig. 1/8) ;
Lame și nucleee.

După cum se observă din prezentarea tipurilor de unelte, predomină tot grupa burinelor, ca și în repertoriul tipologic al inventarului arheologic descoperit în 1978².

Al treilea nivel a fost descoperit la o adîncime de 2,65 m — 2,80 m. Acest nivel s-a dovedit a fi în continuare cel mai bogat în materiale arheologice, atestînd prin aceasta o intensă locuire în etapa formării sale. În acest nivel s-a continuat cercetarea unei vetre cu o grosime de 12 cm, descoperită în 1978, din care s-a rezervat o suprafață de 0,80 m×0,80 m pentru a fi ridicată *in situ*.

Nu departe de această vatră a apărut alta mai mică, dar cu multă arsură neagră.

Resturile faunistice sînt mai numeroase decît în nivelul precedent.

A mai fost descoperit un ciocan tîrnăcop de tipul celor găsite în 1978,³ prezentînd o bună stare de conservare.

Tot din corn de ren, provenind de la un individ tînăr, este o piesă, folosită la capătul proximal ca ciocan, iar cel distal este mult

mai lung și rupt. Prima rază de lingă baza cornului a fost ruptă. Pe una din fețele laterale (internă) se observă urme de la lovituri din vechime (fig. 4/5). O altă piesă, reprezentînd o rază îndepărtată prin rupere, poartă de asemenea lovituri pe una din laturi (fig. 4/4). Din același material este și o lance cu baza masivă, care a fost reconstituită. La fel ca și alte piese din această categorie îi lipsește virful. De asemenea reconstituită, dar numai parțial este o altă lance, căreia îi lipsesc ambele capete. Dintr-o altă rază de corn de ren s-a făcut suportul unei unelte compuse (fig. 4/1), similară cu aceea descoperită în nivelul al doilea. Piese i s-a creat un orificiu longitudinal la capătul distal, pentru a i se adăuga o altă piesă mai rezistentă, în felul acesta obținîndu-se, probabil, un pumnal. Au mai fost descoperite cîteva rebuturi din os prelucrat, fie cu dalta, fie prin șlefuire.

Materialul litic este mai bogat, numărul zonelor cu deșeuri de atelier fiind mai mare. De asemenea și densitatea uneltelor din silex este mai mare în comparație cu nivelul precedent.

Categoriile uneltelor din silex sînt :

Gratoare pe capete de lame (fig. 1/9, 10, 12 ; fig. 2/1, 2) ;
Gratoar nucleiform ;
Gratoar burin ;
Gratoar burin nucleiform ;
Burine diedru (fig. 3/11) ;
Burin pe lamă frîntă neretușată (2) (fig. 3/10, 12) ;
Burin dublu (fig. 1/11 ; fig. 3/9) ;
Străpungător (fig. 2/3) ;
Răzuitor nucleiform ;
Răzuitor pe așchie ;
Străpungător multiplu (fig. 2/4).

Ca tipuri predominante rămîn tot burinele și gratoarele.

Maniera de prelucrare a silexului este, și în acest nivel arheologic, de caracter gravetian.

Al patrulea nivel a fost descoperit la o adîncime de 2,90—3,20 m. În cadrul secțiunii a fost descoperit o vatră cu un diametru de 2 m, arsura conținînd o mare cantitate de cărbune, avea grosimea de 10—20 cm. În jurul vetrei a fost găsit un frecător obținut dintr-un bulgăre de gresie, rulat, avînd formă semidiscoidală. Pe latura curbă a piesei se găsește o fațetare pe care se află striatiuni rămase de la frecarea rectiliniară. Prin urmare piesa a fost utilizată pentru șlefuirea, probabil, a oaselor. Tot în acest nivel au fost descoperite două piese din silex, avînd forma unor rizomi, acoperite cu crustă de carieră, iar la capete avînd unele amenajări făcute prin percuție. Asemenea piese au fost găsite și în nivelele II, III și VI. În legătură cu funcționalitatea lor, conside-

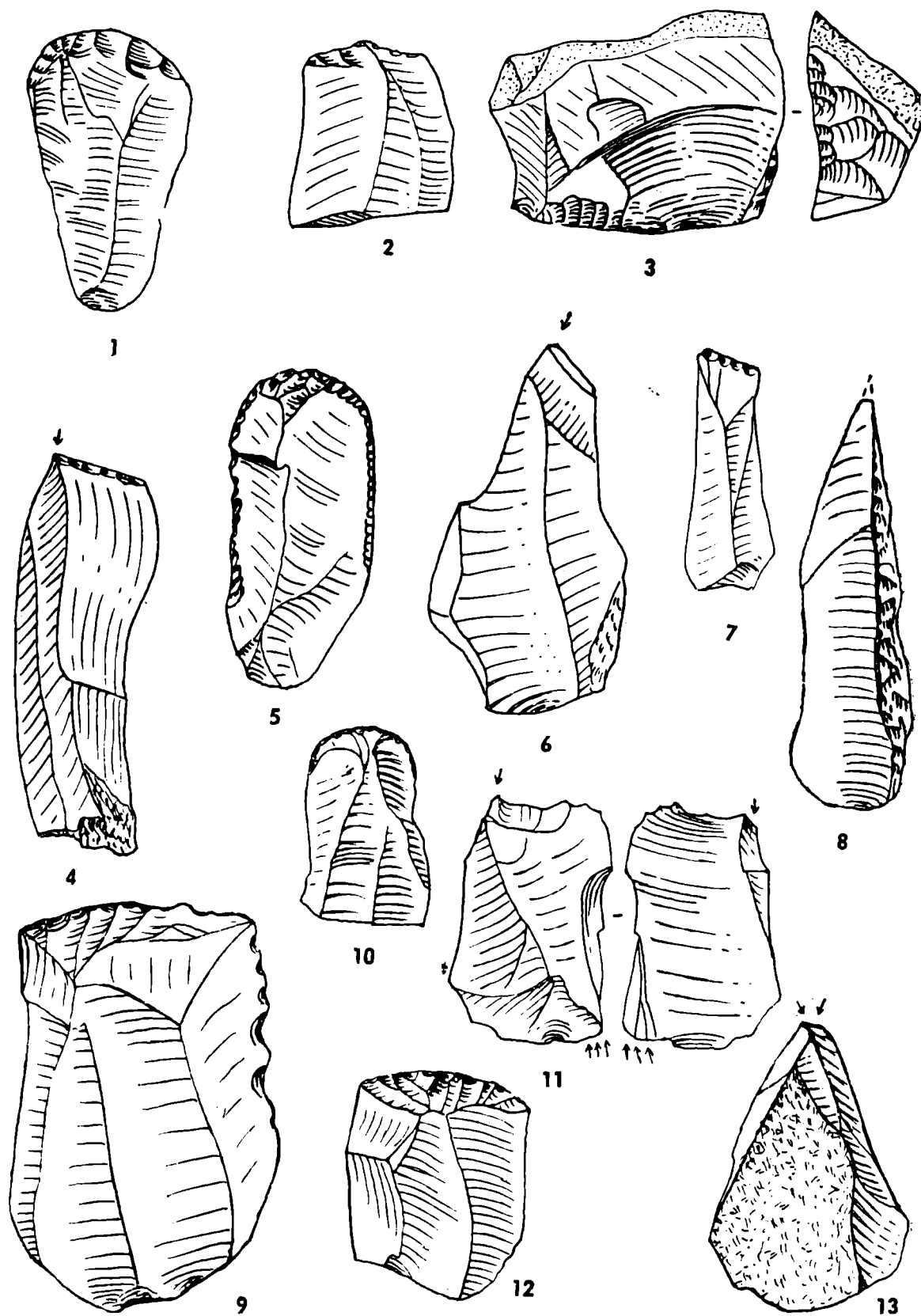

Fig. 1. Cotu Miculinți. Unelte de silex : 1—4 nivel I ; 5—8 nivel II ; 9—13 nivel III.

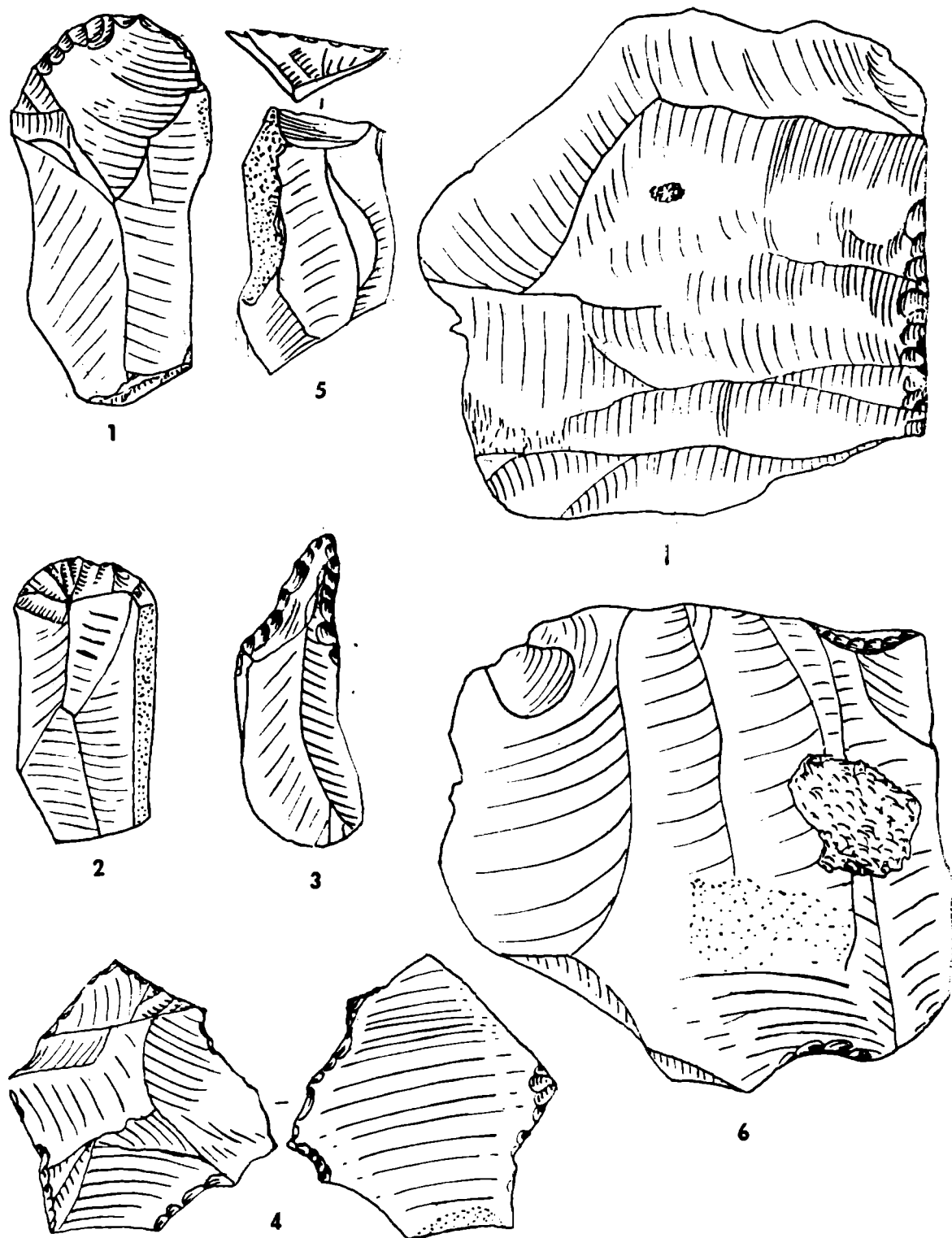

Fig. 2. Cotu Miculinți. Unelte de silex : 1—4 nivel III ; 5—6 nivel II.

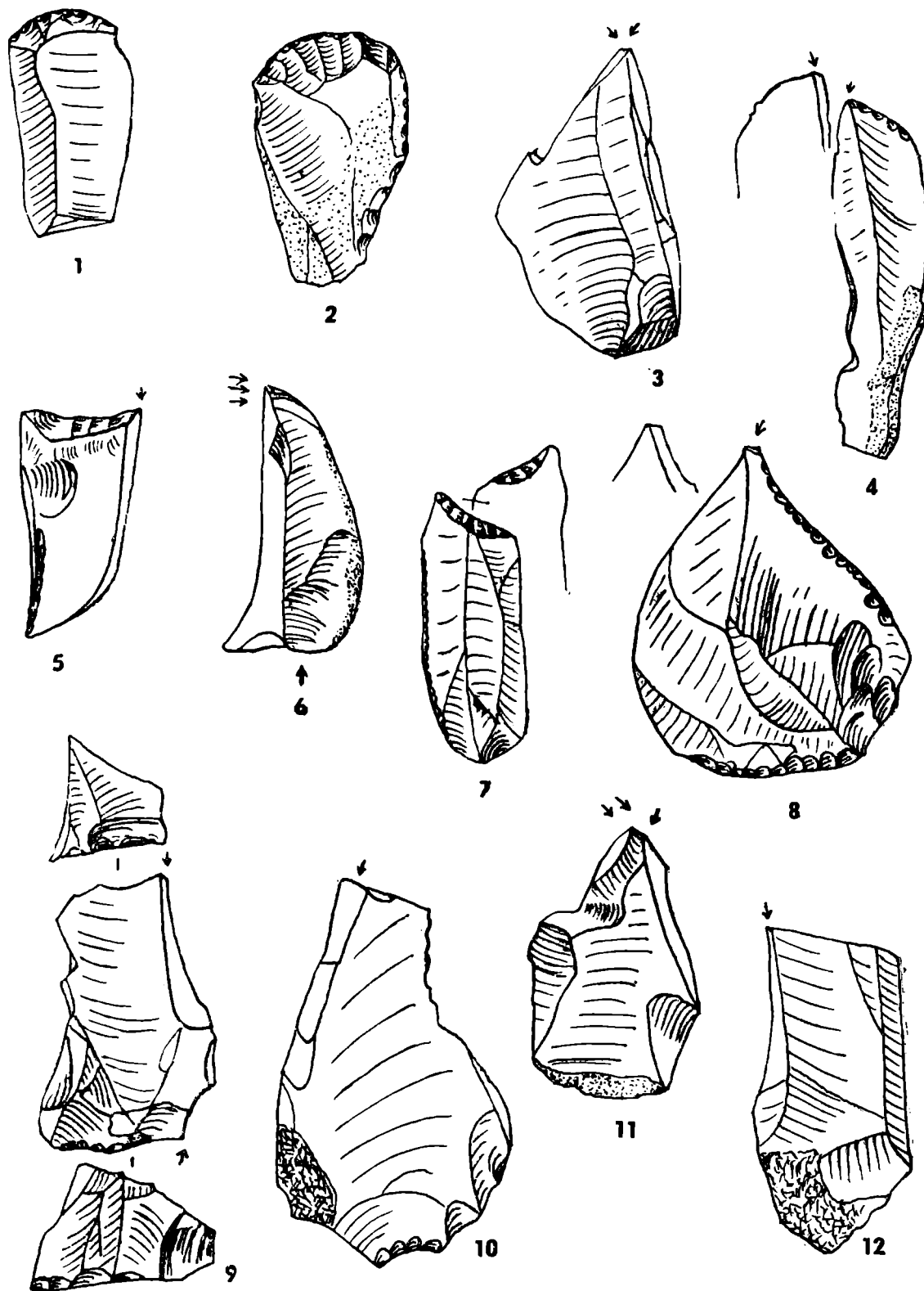

Fig. 3. Cotu Miculița : 1—8 nivel II ; 9—12 nivel III.

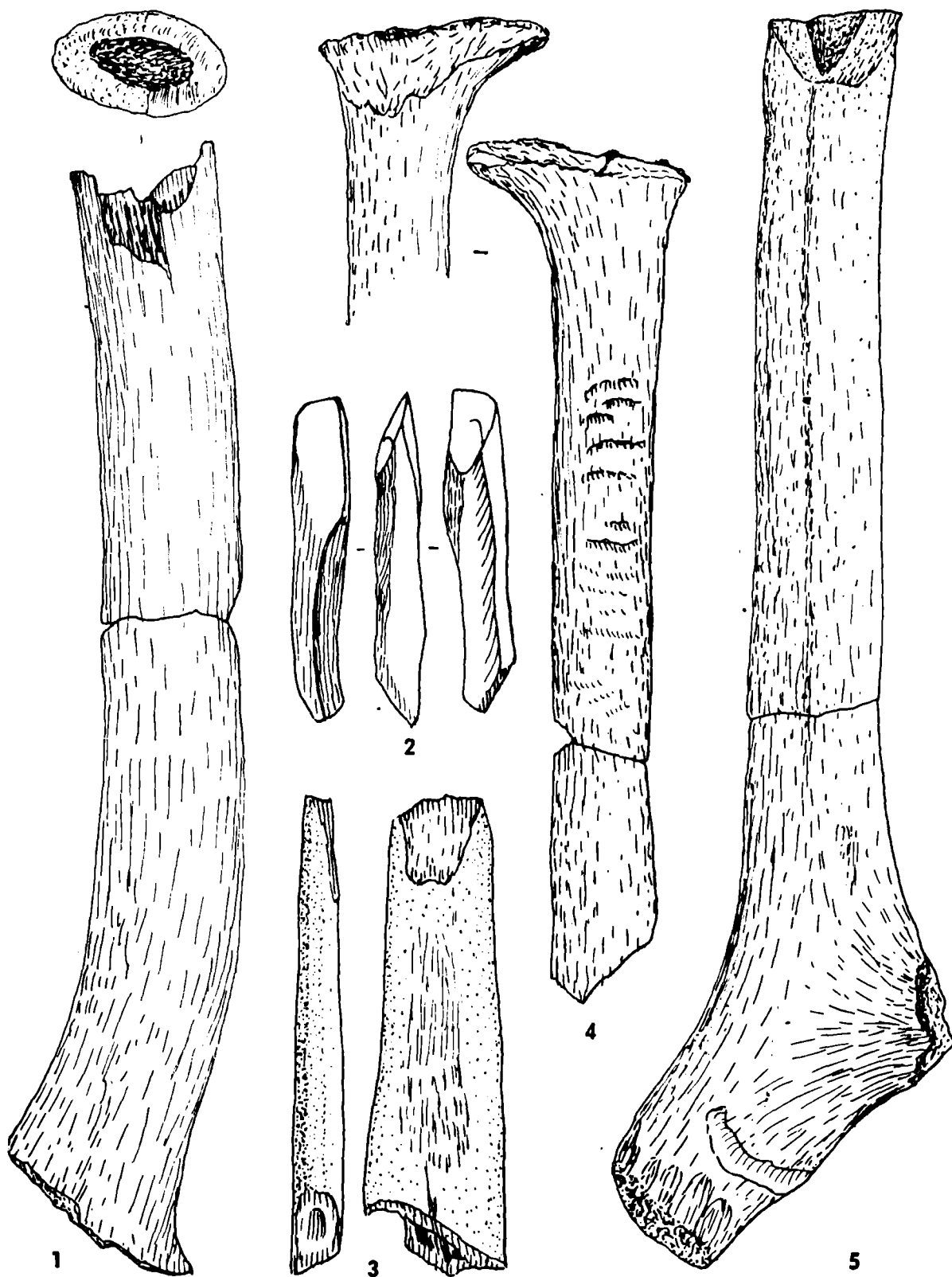

Fig. 4. Cotu Miculinți : Piese din os și corn de ren : 1, 4, 5 — corn de ren — nivel III ; 2,3 — os — nivel II.

răm că au fost utilizate ca piese anexe introduse în capătul distal al ciocanelor tirnăcop. Cu alt prilej am arătat că piesa anexă putea să fie făcută și din lemn⁴.

Materialul litic rezultat din acest nivel reprezintă debitaj de atelier care se prezintă sub formă de așchii de decorticare și lame. Au fost descoperite un gratoar pe capăt de lamă și altul nucleiform și două burine: unul pe trunchiere retușată oblic, iar altul diedru.

Nivelul al cincilea a fost cercetat în cadrul secțiunii de 8 m², fiind descoperit la adâncimea de 3,50 m — 3,60 m. Au fost găsite alte două lespezi de gresie care, împreună cu cele descoperite în 1978, alcătuiesc un grup. Materialul litic este format din câteva așchii de prelucrare, un gratoar incomplet, un virf de tip „La Gravette” și un rabot, lucrat pe nucleu.

Nivelul al șaselea a fost descoperit la adâncimea de 3,70 m. Au fost găsite câteva oase sfărâmate și așchii de prelucrare, precum și o piesă din silex de forma unui rizom, similară cu cele din nivelul IV.

Nivelul al șaptelea a fost găsit la adâncimea de 4,30 m — 4,40 m. Au apărut oase de dimensiuni mari provenind de la un bovid. Materialul litic este în cantitate redusă și provine din debitajul atelierului descoperit în 1978. Ca unelte din piatră s-au găsit: un burin dublu (pe trunchiere dreaptă retușată și de tip diedru), un burin pe trunchiere oblică retușată și un străpungător.

Stinca de calcar a fost întâlnită la adâncimea de 4,80 m. Acest fapt dovedește că depozitul de loess se află pe o stîncă cu panta orientată la fel cu suprafața actuală a terenului.

Prin urmare, continuarea săpăturilor în stațiunea paleolitică de la Cotu Miculinți, punctul Gîrla Mare s-a dovedit utilă, în primul rînd pentru urmărirea unor complexe, cum sînt vetrele și atelierele care se observau în secțiunea din 1978, în al doilea rînd pentru o mai bună cunoaștere a patrimoniului arheologic atît de original, lăsat de comunitățile paleolitice care au locuit acolo. În cursul acestei săpături au apărut alte tipuri de piese lucrate din corn și os. De asemenea, au fost puse în evidență mai pregnant tehnicile de prelucrare a osului și coarnelor de ren — tăierea cu dalta (burin), șlefuirea cu unelte cărora li s-a creat o scobitură concavă (encoche), precum și șlefuirea cu piatra.

Un alt tip de unealtă a fost obținută tot din corn prin asamblarea unei piese anexe în orificiul creat pe direcția axului longitudinal al cornului. O astfel de piesă a putut fi un pumnal, sau o unealtă de săpat sau de bătut.

Tot în legătură cu resturile faunistice cercetările paleontologice vor putea stabili im-

portante concluzii cu privire la economia acestor comunități umane, sau date cu caracter paleoecologic, cum ar fi stabilirea anotimpurilor cînd staționau oamenii aici.

Desigur că cercetările materialelor arheologice rezultate din această stațiune impun referiri largi la patrimoniul altor așezări unde prelucrarea osului și a coarnelor de ren este atestată, cum este cazul cu stațiunile Stînca Ripiceni⁵, Molodova V⁶, Kormanî IV⁷, sau din zone mai depărtate ale oicumenei gravetianului oriental, ca peștera Kůlna din Carstul Moraviei⁸.

Cercetările palinologice, paleontologice și analizele de C₁₄ ne vor da posibilitatea să reperăm mai bine valoarea inovațiilor tehnice pe care le dețineau membrii acestei comunități paleolitice de la Cotu Miculinți. Totodată se impune și continuarea cercetărilor în această stațiune care promite un valoros și bogat patrimoniu arheologic pentru epoca tîrzie a paleoliticului din țara noastră.

NOTE

¹ M. Brudiu, în *Materiale și cercetări arheologice, a XIII-a sesiune anuală de rapoarte*, Oradea, 1979, p. 7.

² *Ibidem*, p. 10.

³ *Ibidem*, p. 8, fig. 3 și 4; Idem, SCIVA, 31, 1980, 1, p.

⁴ *Ibidem*.

⁵ N. N. Moroșan, AIGR, 19, p. 19—25, pl. 4/2 a—2 a și 3—3 a.

⁶ O. P. Černýš, *Paleolitična Strojanka Molodova V*, Kiev, 1961, p. 93 și urm.

⁷ *Mnogosložna paleolitičeskaja stojanka Kormanî IV na srednem Dnestre*, 1977.

⁸ Karel Valoch, *Časopiš Moravského Musea*, 64, 1979, p. 15—20.

RECHERCHES ARCHÉOLOGIQUES DANS LA STATION PALÉOLITHIQUE DE COTU-MICULINȚI (DÉP. DE BOTOȘANI)

RÉSUMÉ

En 1979, les recherches archéologiques ont été poursuivies dans la station paléolithique, appartenant à la culture du gravettien oriental, de Cotu-Miculinți (com. de Coțușca, dép. de Botoșani), au lieu-dit Gîrla Mare. La station archéologique se trouve dans un dépôt de loess abrité, formé sur le versant gauche de la vallée de Gîrla Mare, à son confluent avec le Prut.

Stratigraphie. 1. Sol végétal (35—40 cm); 2. Sol de couleur marron, non lévigné (70—80 cm), avec des matériaux appartenant à la culture de Cucuteni; 3. Sol de transition (20—25 cm), 4. Loess (3,50—4 m) comprenant sept niveaux d'habitat gravettien.

Niveau I (1,70—1,80 m de profondeur). Atteste un habitat relativement faible.

Niveau II (2,20—2,55 m de profondeur). Apparition de foyers à brûlure intense. On y a récolté une pointe de lance faite d'une côte (4/2), ainsi qu'une corne de renne trouée longitudinalement en vue de l'introduction d'une pièce annexe. Les outils de silex qui prédominent dans le répertoire typologique sont les burins et les grattoirs.

Niveau III, découvert à 2, 55—2,80 m de profondeur. On y a relevé un foyer de 12 cm d'épaisseur. Les pièces représentatives, en corne, sont un marteau-pioche et une lance. Le matériel lithique comprend un assez grand nombre d'outils et des déchets de dix ateliers.

Niveau IV, découvert à 2,40—3,20 m de profondeur. On y a découvert un foyer à brûlure intense, ainsi qu'une pierre conservant des traces de frottement, dues probablement au polissage des os.

Les niveaux *V, VI et VII*, plus pauvres en matériaux, indiquent un habitat plus faible.

Les recherches de 1979 ont fourni des données nouvelles sur les techniques de travail de l'os et du bois de renne, qui peuvent être coupés, polis et troués.

EXPLICATIONS DES FIGURES

Fig. 1. Cotu Miculinți. Outils en silex : 1—4 niveau I ; 5—8 niveau II ; 9—13 niveau III.

Fig. 2. Cotu Miculinți. Outils en silex : 1—4 niveau III ; 5—6 niveau II.

Fig. 3. Cotu Miculinți. Outils en silex : 1—8 niveau II ; 9—13 niveau III.

Fig. 4. Cotu Miculinți. Pièces en os et en bois de renne : 1, 4, 5 — en bois de renne — niveau III ; 2, 3 — en os — niveau II.